

Sygn. akt II KK 365/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 maja 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Szewczyk (przewodniczący)
SSN Przemysław Kalinowski (sprawozdawca)
SSA del. do SN Mariusz Młockowski

Protokolant Marta Brylińska

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Krzysztofa Parchimowicza,
w sprawie **P. K.**

w przedmiocie wyroku łącznego
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 20 maja 2014 r.,
kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego
od wyroku Sądu Rejonowego w G.
z dnia 24 czerwca 2010 r.,

- 1) uchyla zaskarżony wyrok i na podstawie art. 537 § 2 k.p.k. -
umarza postępowanie w przedmiocie wyroku łącznego,**
- 2) kosztami procesu w sprawie obciąża Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

P. K. został prawomocnie skazany:

1. wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 19 marca 2002 r., sygn. II K 98/00,
prawomocnym z dniem 26 marca 2002 r., za przestępstwo z art.

158 § 1 k.k., popełnione w dniu 20 września 1999 r. - na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 2 lat próby i na karę grzywny w wysokości 30 stawek dziennych po 20 zł. Postanowieniem z dnia 9 czerwca 2004 r., sygn. II Ko 34/04, Sąd Rejonowy zarządził wykonanie warunkowo zawieszonych kary pozbawienia wolności. Skazany odbył karę pozbawienia wolności w okresie od 9 lutego 2005 r. do 9 sierpnia 2005 r.;

2. wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 25 marca 2003 r., sygn. K 388/02, prawomocnym z dniem 27 maja 2003 r., za przestępstwo z art.

178a § 1 k.k., popełnione w dniu 4 grudnia 2002 r. - na karę 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 2 lat próby i orzeczeniem środków karnych w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 1 roku i świadczenia pieniężnego w kwocie 300 zł na rzecz Fundacji Pomocy Ofiarom Przestępstw w Warszawie;

3. wyrokiem nakazowym Sądu Rejonowego z dnia 19 listopada 2003 r., sygn. II K 400/03, prawomocnym z dniem 23 lutego 2004 r., za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k., popełnione w dniu 19 kwietnia 2003 r. - na karę grzywny w wysokości 80 stawek dziennych po 10 zł, z orzeczeniem środków karnych w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres roku i świadczenia pieniężnego w kwocie 100 zł na rzecz Fundacji na Rzecz Poszkodowanych w Wypadkach Drogowych. Postanowieniem Sądu Rejonowego z dnia 26 czerwca r., sygn. II Ko 967/08, niewykonana przez skazanego kara grzywny została zamieniona na zastępczą karę 10 dni pozbawienia wolności i zarządzono jej wykonanie;

4. wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 19 stycznia 2005 r., sygn. K 759/03, prawomocnym z dniem 27 stycznia 2005 r., za czyny popełnione w dniu 30 października 2002 r.:

1. z art. 191 § 2 k.k. - na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności,
2. z art. 158 § 1 k.k. - na karę 1 roku pozbawienia wolności;
3. z art. 158 § 1 k.k. - na karę 1 roku pozbawienia wolności,
4. z art. 193 k.k. - na karę 3 miesięcy pozbawienia wolności,

5. z art. 217 § 1 k.k. - na karę 3 miesięcy pozbawienia wolności.
Sąd wymierzył za ww. czyny karę łączną 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 4 lat próby i karę grzywny w wysokości 100 stawek dziennych po 20 zł. Na poczet orzeczonej kary grzywny zaliczono okres zatrzymania skazanego w dniach od 30 października 2002 r. do dnia 1 listopada 2002 r. W dniu 22 stycznia 2007 r. wykonano karę grzywny. Postanowieniem z dnia 2 lipca 2008 r., sygn. II Ko 538/08 Sąd Rejonowy zarządził wykonanie kary pozbawienia wolności;
6. wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 6 grudnia 2005 r., sygn. II K 11/05, prawomocnym z dniem 14 grudnia 2005 r., za przestępstwa popełnione w dniu 10 września 2004 r.:
 1. z art. 158 § 1 k.k. - na karę roku pozbawienia wolności,
 2. z art. 288 § 1 k.k. - na karę 2 lat pozbawienia wolności.Sąd wymierzył za ww. czyny karę łączną 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 5 lat próby i karę grzywny w wysokości 100 stawek dziennych po 20 zł. Postanowieniem z dnia 21 listopada 2008 r., Sąd Rejonowy zarządził wykonanie kary pozbawienia wolności;
3. wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 24 października 2007 r., sygn. II K 368/06, prawomocnym z dniem 1 listopada 2007 r., za przestępstwo z art. 278 § 1 k.k., popełnione w dniu 10 sierpnia 2006 r. - na karę 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 2 lat próby;
- VII.. wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 9 lipca 2007 r., sygn. II K 44/07, prawomocnym z dniem 26 marca 2008 r., za przestępstwa popełnione w październiku i listopadzie 2006 r.:
 1. z art. 191 § 2 k.k. - na karę 8 miesięcy pozbawienia wolności,
 2. z art. 282 k.k. - na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności.Sąd wymierzył za ww. czyny karę łączną 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Na poczet kary łącznej zaliczono okres tymczasowego aresztowania od dnia 18 grudnia 2006 r. do dnia 9 lipca

2007 r. Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 26 marca 2008 r., sygn. IX Ka 1226/07 utrzymał ww. wyrok w mocy;

1. wyrokiem nakazowym Sądu Rejonowego z dnia 14 sierpnia 2008 r., sygn. II K 505/08, prawomocnym z dniem 9 września 2008 r., za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k., popełnione w dniu 10 lutego 2008 r. - na karę grzywny w wysokości 60 stawek dziennych, z orzeczeniem środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych na okres 2 lat;
2. wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 7 kwietnia 2008 r., sygn. V K 55/08, prawomocnym z dniem 22 stycznia 2009 r., za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k., popełnione w dniu 8 listopada 2007 r. - na karę 1 roku i 10 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 5 lat próby i na karę grzywny w wysokości 100 stawek dziennych po 15 zł, z orzeczeniem środków karnych w postaci zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 5 lat i świadczenia pieniężnego w kwocie 500 zł na rzecz Społecznego Komitetu Wspierania Pomnika - Szpitala „Centrum Zdrowia Dziecka” w Warszawie. Wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 22 stycznia 2009 r., sygn. IX Ka 706/08, powyższy wyrok został utrzymany w mocy. Na poczet kary grzywny zaliczono skazanemu okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie w dniu 8 listopada 2007 r.

Sąd Rejonowy orzekając w niniejszej sprawie, wyrokiem łącznym z dnia 24 czerwca 2010 r., sygn. II K 10/10:

1. rozwiązał kary łączne orzeczone wyrokami Sądu Rejonowego o sygn. II K 759/03 i Sądu Rejonowego o sygn. II K 44/07;
2. na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. połączył wymierzone wobec skazanego P. K. jednostkowe kary pozbawienia wolności orzeczone wyrokami Sądu Rejonowego o sygn. II K 759/03 i Sądu Rejonowego o sygn. V K 388/02, opisanymi w pkt IV i II i wymierzył P. K. karę łączną 3 lat pozbawienia wolności;
1. na podstawie art. 576 § 1 k.p.k. w pozostałym zakresie wyroki wymienione w komparycji w punktach IV i II pozostawił do odrębnego wykonania;
2. na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. połączył wymierzone wobec

skazanego P. K. jednostkowe kary pozbawienia wolności orzeczone wyrokami Sądu Rejonowego o sygn. II K 368/06 i Sądu Rejonowego o sygn. II K 44/07, opisanymi w pkt VI i VII i wymierzył P. K. karę łączną 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności;

3. na podstawie art. 576 § 1 k.p.k. w pozostałym zakresie wyroki wymienione w komparycji w punktach VI i VII pozostawił do odrębnego wykonania;
4. na podstawie art. 572 k.p.k. umorzył postępowanie w zakresie objęcia wyrokiem łącznym wyroków opisanych w komparycji w punktach I, III, V, VIII, IX, tj. wyroków Sądu Rejonowego o sygn. II K 98/00, II K 400/03, II K 11/05, II K 505/08, V K 55/08;
5. na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. zwolnił skazanego w całości od ponoszenia kosztów sądowych i opłat w sprawie.

Wyrok ten nie został zaskarżony przez strony i uprawomocnił się w dniu 2 lipca 2010 r. bez postępowania odwoławczego.

Obecnie, kasację od powyższego wyroku łącznego Sądu Rejonowego z dnia 24 czerwca 2010 r., sygn. II K 10/10, wniósł Prokurator Generalny. Na zasadzie art. 523 § 1 k.p.k., art. 526 § 1 k.p.k. i art. 537 § 1 i 2 k.p.k. Autor kasacji zaskarżył wymieniony wyrok w całości, na korzyść skazanego P. K. i zarzucił:

1. rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa materialnego - art. 85 k.k., polegające na połączeniu jednostkowych kar pozbawienia wolności orzeczonych wobec P. K. wyrokami Sądu Rejonowego z dnia 25 marca 2003 r., sygn. V K 388/02 i Sądu Rejonowego z dnia 19 stycznia 2005 r., sygn. II K 759/03 oraz Sądu Rejonowego z dnia 24 października 2007 r., sygn. II K 368/06 i Sądu Rejonowego z dnia 9 lipca 2007 r., sygn. II K 44/07 i orzeczeniu kar łącznych, mimo braku przesłanek określonych w tym przepisie z uwagi na uprzednie zatarcie skazań w sprawach Sądu Rejonowego o sygn. V K 388/02 i II K 368/06;
2. rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 4 § 1 k.k., polegające na zastosowaniu przez sąd ustawy nowej i orzeczeniu - w trybie art. 89 § 1a k.k. - kar łącznych

bezwzględnego pozbawienia wolności za zbiegające się przestępstwa, za które na mocy wyroków jednostkowych orzeczono kary bezwzględnego pozbawienia wolności oraz kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, mimo że w czasie popełnienia przestępstw obowiązywała ustawa względniejsza dla skazanego, gdyż przepis art. 89 § 1 k.k., w brzmieniu obowiązującym do dnia 8 czerwca 2010 r. wykluczał możliwość orzeczenia w takiej sytuacji kary łącznej bezwzględnego pozbawienia wolności, co obligowało sąd do jego zastosowania.

W oparciu o tak postawione zarzuty autor kasacji wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku łącznego i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania. Prokurator Prokuratury Generalnej obecny na rozprawie kasacyjnej poparł zarzuty nadzwyczajnego środka zaskarżenia, podkreślając ich alternatywny charakter, natomiast co do wniosku kasacji – wskazał na potrzebę uchylenia zaskarżonego wyroku i umorzenia postępowania w przedmiocie wyroku łącznego – z uwagi na brak przesłanek wymienionych w art. 85 k.k.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja wniesiona przez Prokuratora Generalnego na korzyść P. K. okazała się zasadna w zakresie podniesionych w niej zarzutów, choć od razu odnotować trzeba, że zostały postawione w formule alternatywy rozłącznej, tzn. pierwszy z nich - dezaktualizuje drugi. Podzielenie bowiem stanowiska skarżącego co do tego, że nastąpiło zatarcie skazań P. K. w sprawach Sądu Rejonowego o sygn. V K 388/02 i sygn. II K 368/06, przesądzało o braku ustawowych przesłanek do wydania wyroku łącznego w sprawie tego Sądu o sygn. II K 10/10. W takiej sytuacji bezprzedmiotowe stawało się rozważanie znaczenia naruszenia przez Sąd Rejonowy zasad stosowania regulacji ustawowej względniejszej z punktu widzenia sytuacji skazanego.

Analiza akt spraw, które były przedmiotem orzekania w sprawie Sądu Rejonowego w G. sygn. akt II K 10/10 o wydanie wyroku łącznego oraz zgromadzonych w nich wyroków skazujących P. K. i dalszych orzeczeń zapadających w postępowaniach wykonawczych prowadzi do wniosku, że rozstrzygnięcie zaskarżone obecnie przez Prokuratora Generalnego istotnie

zapadło z rażącym naruszeniem przepisów prawa materialnego wskazanych w zarzucie kasacji. Zakwestionowanym w kasacji wyrokiem łącznym Sąd Rejonowy uznając, że zachodzą przesłanki określone w art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k., połączył w pkt 2 orzeczenia jednostkową karę 2 lat pozbawienia wolności o charakterze bezwzględnym, orzeczoną wobec P. K. na mocy wyroku Sądu Rejonowego o sygn. II K 759/03, z karą roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 2 lat próby, wymierzoną temu skazanemu wyrokiem Sądu Rejonowego w sprawie o sygn. V K 388/02.

Analogicznie, w pkt 3 wyroku łącznego, sąd połączył bezwzględną karę roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, z karą roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 2 lat próby, które to kary orzeczone zostały wobec P. K. na mocy wyroków Sądu Rejonowego o sygnaturach - odpowiednio - II K 44/07 i II K 368/06.

Sąd nie dostrzegł przy tym, że wyroki Sądu Rejonowego w sprawach o sygn. V K 388/02 i II K 368/06 nie mogły być brane pod uwagę przy orzekaniu w przedmiocie wyroku łącznego albowiem w momencie wydawania tego ostatniego wyroku skazania w tych sprawach uległy już zatarciu z mocy prawa. Uznając, że spełnione są przesłanki określone w art. 85 k.k. sąd wyrokujący nie dostrzegł, że wyrok wydany przez Sąd Rejonowy w dniu 25 marca 2003 r. w sprawie o sygn. V K 388/02 uprawomocnił się w dniu 27 maja 2003 r. i wówczas też rozpoczął bieg ustalony tym wyrokiem 2-letni okres próby. Wykonanie wymierzonej P. K. kary pozbawienia wolności nie zostało zarządzone ani w okresie próby ani w ciągu kolejnych 6 miesięcy. Z uwagi na to, że w tym ostatnim wyroku orzeczono wobec skazanego również środki karne w postaci świadczenia pieniężnego oraz zakazu prowadzenia pojazdów, a wykonanie tych środków nastąpiło - odpowiednio - w dniu 24 marca 2005 r. i w okresie od 17 sierpnia 2005 r. do 16 sierpnia 2006 r. - skazanie w przedmiotowej sprawie uległo zatarciu z dniem 16 sierpnia 2006 r. stosownie do dyspozycji art. 76 § 2 k.k. (por. akta sygn. V K 388/02, k. 53, 54).

Podobna sytuacja zaistniała w odniesieniu do wyroku Sądu Rejonowego z dnia 24 października 2007 r. o sygn. II K 368/06, który w rzeczywistości również nie kwalifikował się do objęcia wyrokiem łącznym – z takich samych względów.

Orzeczenie to stało się prawomocne z dniem 1 listopada 2007 r. Z tą chwilą

rozpoczął bieg 2-letni okres próby ustalony tym wyrokiem wobec P. K., a ponieważ wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności nie zostało zarządzone w terminie, o którym mowa w art. 75 § 4 k.k. - w dniu 1 maja 2010 r. nastąpiło zatarcie przedmiotowego skazania z mocy prawa stosownie do dyspozycji art. 76 § 1 k.k.

Opisana sytuacja, tj. zatarcie skazań w sprawach Sądu Rejonowego o sygn. K 388/02 i II K 368/06, stanowiła przeszkodę uniemożliwiającą objęcie tych orzeczeń wyrokiem łącznym w sprawie o sygn. II K 10/10, wydanym w dniu 24 czerwca 2010 r.

Trzeba zgodzić się z poglądem skarżącego, że zatarcie skazania prowadzi do swoistej fikcji prawnej, w wyniku której skazanie uważa się za niebyłe, co z kolei implikuje brak warunków określonych w art. 85 k.k. W konsekwencji, orzeczenie obejmujące skazanie, które uległo zatarcu, nie może być wzięte pod uwagę przy łączeniu kar w wyroku łącznym (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 czerwca 2009 r. IV KK 164/09, LEX nr 512114, z dnia 9 grudnia 2009 r. V KK 303/09, LEX nr 553740, z dnia 17 listopada 2011 r. V KK 206/11, Legalis nr 509570, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2008 r. IV KK 245/08, LEX nr 424879 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 2013 r. III KK 197/13, LEX Nr 1335579).

Zaistniałe w niniejszej sprawie uchybienie, polegające na objęciu wyrokiem łącznym zatartych skazań, jest rażące i miało istotny wpływ na treść orzeczenia, ponieważ w jego następstwie doszło do wydania wyroku łącznego wbrew ustawowym przesłankom łączenia kar, a w konsekwencji również do wymierzenia P. K. bezwzględnych kar łącznych pozbawienia wolności w wymiarze surowszym, niż wynikający z prawidłowego wykonania kar jednostkowych. Uwzględnienie tego zarzutu powodowało konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku łącznego Sądu Rejonowego z dnia 24 czerwca 2010 r., sygn. II K 10/10.

Natomiast nie można było podzielić dalszego wniosku sformułowanego w *petitum* kasacji, w którym postulowano przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania. Wprawdzie rzeczywiście czyn, za który P. K. został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 19 stycznia 2005 r. w sprawie o sygn. II K 759/03, został popełniony w dniu 30 października 2002 r., natomiast czyn, za

który P. K. został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 6 grudnia 2005 r. w sprawie o sygn. II K 11/05 został popełniony w dniu 10 września 2004 r. (a więc także przed wydaniem pierwszego z w/w wyroków), ale w okresie pomiędzy tymi czynami został wydany wyrok Sądu Rejonowego z dnia 19 listopada 2003 r., w sprawie o sygn. II K 400/03. Znaczenie tej przeszkody podkreślił prokurator Prokuratury Generalnej obecny na rozprawie kasacyjnej, co w konsekwencji implikowało umorzenie postępowania w przedmiocie wydania wyroku łącznego – na podstawie art. 537 § 2 k.p.k.

Na koniec, jedynie na marginesie (wobec stanowiska wyrażonego wyżej wobec pierwszego z zarzutów kasacji) odnotować należy, że niezależnie od powyższego uchybienia, które stało się przyczyną uchylenia zaskarżonego wyroku, Sąd Rejonowy łącząc w wydanym wyroku łącznym kary pozbawienia wolności o charakterze probacyjnym z karami bezwzględnymi, orzeczonymi za przestępstwa popełnione przez P. K. przed wejściem w życie w dniu 8 czerwca 2010 r. ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny, ustawy - Kodeks postępowania karnego, ustawy - Kodeks karny wykonawczy, ustawy - Kodeks karny skarbowy i innych ustaw (Dz. U. Nr 206, poz. 1589) - rażąco naruszył również przepis art. 4 § 1 k.k.

W istocie bowiem sąd zastosował przepis art. 89 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia 8 czerwca 2010 r., tj. poszerzony o § 1a, który to przepis pozwala na wymierzenie w wyroku łącznym kary łącznej bez warunkowego zawieszenia jej wykonania w następstwie połączenia wymierzonych za zbiegające się przestępstwa kar o charakterze bezwzględnym i probacyjnym.

Tym samym, wbrew obowiązującym zasadom intertemporalnym, Sąd Rejonowy zastosował wobec P. K. ustawę nową mimo, iż nie była ona dla niego względniejsza. Do dnia 8 czerwca 2010 r. w orzecznictwie przyjmowano bowiem, że przepis art. 89 § 1 k.k. stanowił podstawę do orzekania kary łącznej w wyroku łącznym w razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności, ograniczenia wolności albo grzywny z warunkowym zawieszeniem i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania, ale wyłącznie przez orzeczenie kary o charakterze probacyjnym (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2001 r., sygn. I KZP 2/01, OSNKW 2001, z. 5-6, poz. 41, wyrok Sądu Najwyższego z

dnia 8 lutego 2011 r. sygn. KK 414/10, LEX Nr 735573).

W niniejszej sprawie bezspornym jest, że czyny, za które wskazanymi wyżej wyrokami o sygn. V K 388/02, II K 759/03, II K 368/06 i II K 44/07, połączonymi w punktach 2 i 3 wyroku łącznego sygn. II K 10/10, wymierzono P. K. jednostkowe kary pozbawienia wolności - zostały popełnione przez tego skazanego przed dniem 8 czerwca 2010 r.

Zatem rozstrzygnięcie przyjęte przez Sąd Rejonowy w wyroku łącznym sygn. II K 10/10 zapadło z naruszeniem dyrektyw wynikających z przepisu art. 4 § 1 k.k. Orzeczenie bezwzględnych kar łącznych za zbiegające się przestępstwa popełnione przed dniem 8 czerwca 2010 r., za które wymierzono jednostkowe kary pozbawienia wolności o charakterze probacyjnym i bezwzględne jest w sposób oczywisty mniej korzystne niż odrębne wykonywanie kar jednostkowych.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w wyroku.